

Bruxelles, den 3.12.2020
COM(2020) 790 final

**MEDDELELSE FRA KOMMISSIONEN TIL EUROPA-PARLAMENTET, RÅDET,
DET EUROPÆISKE ØKONOMISKE OG SOCIALE UDVALG OG
REGIONSUDVALGET**

om handlingsplanen for europæisk demokrati

"Det handler ikke kun om partier og politik, regler eller bestemmelser, markeder eller valutaer. Det handler i sidste ende — og frem for alt — om mennesker og deres forhåbninger. Det handler om mennesker, der står sammen. For at forsvare deres frihed, deres værdier og ganske enkelt en bedre fremtid."

Kommissionens formand, Ursula von der Leyen, den 27. november 2019

1 INDLEDNING

Demokrati, retsstatsprincippet og grundlæggende rettigheder er grundlaget for Den Europæiske Union. Demokrati er en europæisk kerneværdi og en forudsætning for EU-medlemskab. EU's borgere betragter demokrati, menneskerettigheder og retsstatsprincippet som Unionens vigtigste aktiv¹.

Demokrati giver borgerne mulighed for at forme love og offentlige politikker på europæisk, nationalt, regionalt og lokalt plan. Det kræver garantier, magtdeling og institutioner, der opfylder deres roller og overholder reglerne for pluralistisk demokratisk debat. Hvis medborgerskab skal give mening, skal borgerne også kunne danne sig deres egne meninger, og de bør kunne bestemme, hvem de vil stemme på ved valgene, i et offentligt rum, hvor mange forskellige synspunkter kan udtrykkes frit, og hvor frie medier, den akademiske verden og civilsamfundet kan spille deres rolle med hensyn til at fremme åben debat uden skadelig indblanding hverken indefra eller udefra. Demokrati kan kun trives i et klima, hvor både informations- og ytringsfriheden respekteres i overensstemmelse med chartret om grundlæggende rettigheder, hvilket giver alle mulighed for at give udtryk for deres synspunkter, uanset hvor kritiske de er over for regeringerne og magthaverne.

Demokrati kan ikke tages for givet. Det skal plejes og forsvares aktivt. Der er i den seneste tid opstået et nyt folkeligt politisk engagement, og valgdeltagelsen er øget, men som mange steder rundt om i verden står demokratiet i EU og dets medlemsstater over for udfordringer, nemlig stigende ekstremisme og polarisering samt en opfattelse af, at der er afstand mellem befolkningen og deres folkevalgte repræsentanter². Vores demokratiske systemer og institutioner er i stigende grad kommet under angreb i de seneste år³. Valgenes integritet er kommet under pres, det miljø, som journalister og civilsamfundet arbejder i, er blevet forværret, og man har kunnet iagttage en samordnet indsats for at udbrede falske og vildledende oplysninger og for at manipulere vælgerne, herunder fra udenlandske aktørers side. Netop de frihedsrettigheder, som vi søger at forsvare, f.eks. ytringsfriheden, er i nogle tilfælde blevet brugt til at narre og manipulere folk. Covid-19-pandemien har sat disse udfordringer i relief: De ekstraordinære hasteforanstaltninger, der er truffet for at håndtere

¹ Særlig Eurobarometer-undersøgelse nr. 479 om Europas fremtid (oktober-november 2018). For 34 % af respondenterne går dette forud for EU's økonomiske, industrielle og handelsmæssige styrke (31 %) og EU-borgernes levestandard (25 %).

² Se f.eks. The Global State of Democracy 2019 Report (global rapport om demokratiets tilstand) (2019), Det Internationale Institut for Demokrati og Valgbistand.

³ Formand Ursula von der Leyens politiske retningslinjer, https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/political-guidelines-next-commission_da.pdf.

denne folkesundhedskrise uden fortilfælde, har påvirket den politiske proces og har nogle steder givet anledning til bekymring over indvirkningen på demokratiet⁴.

Denne handlingsplan for europæisk demokrati har til formål at styrke de europæiske demokratiers modstandsdygtighed over for udfordringer og tage fat på de områder, hvor vores systemer og borgere er mest sårbare. Dette arbejde skal udføres på EU-plan og nationalt plan under fuld overholdelse af de grundlæggende rettigheder og frihedsrettigheder, der er nedfældet i traktaterne og i chartret om grundlæggende rettigheder samt i nationale og internationale menneskerettighedsbestemmelser.

Samtidig er EU ikke kun interesseret i at beskytte demokratiet inden for sine grænser, men i takt med det stigende pres på demokratiet, retsstatsprincippet og menneskerettighederne på verdensplan arbejder EU aktivt på at beskytte, inspirere og støtte demokratier rundt om i verden⁵. Udfordringerne i forbindelse med udøvelsen af demokrati er globale, og verdens demokratier har en fælles interesse i at arbejde sammen om at tackle dem. På EU-plan kræver dette en sammenhængende tilgang mellem interne og eksterne foranstaltninger. Måden, hvorpå vi fremmer og styrker vores demokratiske grundlag i Unionen og medlemsstaterne, har betydning for styrken af vores optræden udadtil. Med denne handlingsplan foreslår Kommissionen en reaktion centreret omkring individuelle rettigheder og friheder, gennemsigtighed og ansvarlighed, der også kan tjene som et eksempel på, hvordan disse globale udfordringer for demokratiet skal tackles, og som grundlag for at opbygge partnerskaber med ligesindede demokratier.

Den digitale omstilling af vores demokratier

Den digitale revolution har ændret den demokratiske politik. Politiske kampagner gennemføres nu ikke blot ved at stemme dørklokker, ved at hænge plakater op og via radio og tv, men også på internettet. Dette giver de politiske aktører nye muligheder for at nå ud til vælgerne. Det giver også nye muligheder for aktivt medborgerskab og gør det lettere for visse grupper, navnlig unge, at få adgang til information og deltage i det offentlige liv og den demokratiske debat.

Den hurtige vækst i onlinekampagner og onlineplatforme har imidlertid også skabt nye sårbarheder og gjort det vanskeligere at bevare valgenes integritet, sikre frie og pluralistiske medier og beskytte den demokratiske proces mod desinformation og anden manipulation. Digitaliseringen har skabt nye muligheder for at finansiere politiske aktører fra ukontrollerede kilder, cyberangreb kan rettes mod kritisk valginfrastruktur, journalister udsættes for chikane og hadefuld tale på internettet, og falske oplysninger og polariserende budskaber spredes hurtigt på de sociale medier, også gennem koordinerede desinformationskampagner. Virkningen af nogle af disse trin forstærkes af brugen af uigennemsigtige algoritmer, der styres af udbredte kommunikationsplatforme.

Vores europæiske demokratiske kulturer i al deres mangfoldighed udfordres af den digitale omstilling. De eksisterende garantier, der skal sikre gennemsigtighed og ligelig fordeling af

⁴ Venedigkommissionen (2020) — Foreløbig rapport om de foranstaltninger, der er truffet i EU-medlemsstaterne som følge af covid-19-krisen, og deres indvirkning på demokratiet, retsstatsprincippet og de grundlæggende rettigheder (vedtaget den 8. oktober 2020).

⁵ Fælles meddelelse til Europa-Parlamentet og Rådet — EU-handlingsplan om menneskerettigheder og demokrati 2020-2024 (JOIN/2020/5 final af 25. marts 2020), der bekræfter EU's tilsagn om at fremme og beskytte demokratiet på verdensplan.

ressourcer og sendetid i forbindelse med valgkampe, er ikke beregnet til det digitale miljø. Onlineværktøjer har styrket kampagnerne ved at kombinere personoplysninger og kunstig intelligens med psykologisk profilering og komplekse mikromålretningsteknikker⁶. Nogle af disse værktøjer som f.eks. behandling af personoplysninger er reguleret af EU-retten. Andre værktøjer er dog for øjeblikket primært omfattet af virksomhedernes tjenesteydelsesaftaler og kan også undgå national eller regional regulering, hvis de anvendes fra et område, der ligger uden for valgjurisdiktionen. Betænkelighederne vedrørende onlineplatformes gennemsigtighed og ansvarlighed gør det mere udfordrende at håndhæve reglerne. Onlineplatforme kan både omfatte aktiviteter, der er knyttet til nyhedsmedier, og fungere som dørvogtere for onlinenyheder uden at være underlagt de samme nationale regler og faglige standarder.

Styrkelse af demokratiets modstandsdygtighed

Denne handlingsplan henvender sig til EU-institutionerne, de nationale regeringer og parlamenter – som har det primære ansvar for at sikre et velfungerende demokrati – samt andre nationale myndigheder, politiske partier, medier og civilsamfund samt onlineplatforme. Samtidig med at den fuldt ud respekterer de nationale kompetencer, fastlægger den en styrket EU-politikramme og specifikke foranstaltninger med henblik på at:

- fremme frie og retfærdige valg og stærk demokratisk deltagelse
- støtte frie og uafhængige medier og
- bekæmpe desinformation.

Et sundt demokrati afhænger af borgernes engagement og et aktivt civilsamfund, ikke kun på valgdagen, men hele tiden. Engagerede og velinformerede borgere med tilstrækkelig indflydelse er den bedste garanti for vores demokratis modstandsdygtighed. I hele handlingsplanen lægges der stor vægt på at sætte borgerne og civilsamfundet bedre i stand til at imødegå truslerne⁷.

2 BESKYTTELSE AF VALGENES INTEGRITET OG FREMME AF DEMOKRATISK DELTAGELSE

Høj valgdeltagelse ved de seneste valg i hele EU viser, at borgerne fortsat har tillid til den magt, som stemmeurnerne repræsenterer, som et redskab til at give udtryk for deres holdning og stille deres repræsentanter til ansvar. Samtidig er de sociale medier en af kanalerne, som anvendes til at forsøge at manipulere den offentlige mening, mindske valgdeltagelsen og så tvivl om valgprocessernes integritet. Man har ligeledes dokumenteret forsøg på udenlandsk indblanding⁸.

⁶ Europa-Kommissionen, Det Fælles Forskningscenter (2020), Technology and democracy: understanding the influence of online technologies on political behaviour and decision-making (teknologi og demokrati: at forstå onlineteknologiers indflydelse på politisk adfærd og beslutningstagning).

⁷ Handlingsplanen er inspireret af en offentlig høring, der viste, at risikoen for indblanding i EU's demokrati og behovet for en målrettet indsats både online og offline var almindeligt anerkendt. Rapporten er tilgængelig på: https://ec.europa.eu/info/files/report-public-consultation-european-democracy-action-plan-edap_en.

⁸ F.eks. afslørede den dokumentation, der blev indsamlet i forbindelse med valget til Europa-Parlamentet i 2019, fortsatte desinformationsaktiviteter fra russiske kilder med det formål at gribe ind i valgprocessen

Opretholdelsen af demokratiet kræver en mere beslutsom indsats for at beskytte valgprocesserne, bevare en åben, demokratisk debat og ajourføre beskyttelsesforanstaltningerne i lyset af den nye digitale virkelighed. Demokrati handler om den rigdom, der ligger i deltagelsesbaseret praksis, aktivt medborgerskab og respekt for demokratiske standarder og retsstatsprincippet, der anvendes gennem hele valgperioden.

(Rapport om gennemførelsen af handlingsplanen for bekæmpelse af desinformation (JOIN(2019) 12 final af 14.6.2019)). I rapporten fra 2019 om valget til Europa-Parlamentet (COM(2020) 252 final) konkluderede man senere, at der havde fundet isolerede cyberangreb sted, og at man havde modtaget klager vedrørende databeskyttelse og andre valgrelaterede klager, men at der ikke var blevet afdækket noget omfattende skjult og koordineret forsøg på at gribe ind i valget.

2.1 Gennemsigtighed i politisk reklame og kommunikation

Overholdelse af de traditionelle regler i forbindelse med politiske kampagner kan være en særlig udfordring i onlinesammenhæng. Reglerne er ofte vanskelige at håndhæve eller ineffektive i onlinemiljøet, eller de kompetente myndigheder har muligvis ikke beføjelser eller midler til at tackle onlineaktiviteter. **Onlineaktiviteters grænseoverskridende potentiale** skaber muligheder, men bidrager også til udfordringen, da spørgsmål i forbindelse med valg i vid udstrækning reguleres af regler, der kun gælder inden for en bestemt jurisdiktion, eller som måske ikke er blevet formuleret med sigte på at tage højde for det grænseløse onlinemiljø.

Der findes et klart behov for større **gennemsigtighed i politisk reklame og kommunikation** og de kommercielle aktiviteter, der er forbundet hermed. En stærkere håndhævelse og overholdelse af den generelle forordning om databeskyttelse (GDPR)⁹ er af allerstørste betydning.

Borgerne, civilsamfundet og de ansvarlige myndigheder skal klart kunne se kilden til og formålet med sådanne reklamer. I onlinemiljøet er det ofte vanskeligt at **se, at noget er betalt politisk materiale**, og skelne det fra andet politisk indhold, ikke mindst fordi det ofte kan fremstå som "organisk" indhold, der deles eller skabes af andre brugere. Dette skaber juridisk usikkerhed for tjenesteudbydere og andre operatører, navnlig onlineformidlere, politiske konsulentfirmaer og tilknyttede firmaer, men også for politiske partier, kampagneorganisationer, kandidater og for offentligheden i bredere forstand¹⁰, og det påvirker ansvarligheden og tilsynet.

Nye teknikker, der anvendes af formidlere/tjenesteudbydere til at målrette reklamer på grundlag af brugernes personlige oplysninger, gør det muligt at forstærke og tilpasse politiske annoncer til en persons eller en gruppes specifikke profiler, ofte uden deres viden. Mikromålretnings- og adfærdsprofileringsteknikker kan bygge på data, der er indhentet uretmæssigt, og misbruges til at udsende kontroversielle og polariserende fortællinger. Denne proces gør det meget vanskeligere at stille politikerne til ansvar for budskaberne og baner vejen for forsøg på at manipulere vælgerne¹¹. Andre bekymringer drejer sig om

⁹ Forordning (EF) nr. 2016/679 af 27. april 2016 om beskyttelse af fysiske personer i forbindelse med behandling af personoplysninger og om fri udveksling af sådanne oplysninger og om ophævelse af direktiv 95/46/EF (EUT L 119 af 4.5.2016).

¹⁰ Mange respondenter i den offentlige høring (herunder fra erhvervslivet og civilsamfundet) tilkendegav, at manglen på gennemsigtighed og klare definitioner skabte vanskeligheder og usikkerhed, navnlig når det drejer sig om at skelne betalt politisk materiale fra andet politisk indhold. Respondenterne støtter strengere regler om offentliggørelse, herunder gennemsigtighed med hensyn til indholdets oprindelse (96 % af respondenterne), oprettelse af åbne og gennemsigtige arkiver og registre over politiske annoncer (91 %) og krav om, at politiske partier skal offentliggøre, hvordan deres valgkampagner finansieres (82 %). 82 % støttede kriterier med krav om, at mikromålretningen af politisk indhold skal offentliggøres på en klar og gennemsigtig måde for alle reklamer.

¹¹ Uanset dens konkrete indvirkning er Facebook-Cambridge Analytica-skandalen, hvor millioner af Facebookbrugeres personoplysninger blev indsamlet uden deres samtykke og primært anvendt til politisk reklame, et afslørende eksempel på en klar hensigt om at foretage en sådan manipulation ved at udnytte juridiske smuthuller og svage garantier for, hvordan sociale medier beskytter brugernes personoplysninger. Den viste, hvordan dataanalyse kombineret med mikromålretningsteknikker og psykologisk profilering kan anvendes til at vildlede, mindske valgdeltagelsen og manipulere stemmeafgivelsen.

fortielse og/eller urigtige centrale oplysninger såsom oprindelse, hensigt, kilder og finansiering af politiske budskaber¹².

For at løse disse problemer vil Kommissionen i 2021 fremlægge et **lovgivningsforslag om gennemsigtigheden af sponsoreret politisk indhold**. Forslaget vil supplere reglerne om onlinereklamer i den kommende retsakt om digitale tjenester med henblik på at få indført særlige regler i tilstrækkelig god tid forud for valget til Europa-Parlamentet i maj 2024. Det vil være rettet mod sponsorer af betalt indhold samt produktions- og distributionskanaler, herunder onlineplatforme, annoncører og politiske konsulentfirmaer, og præcisere deres respektive ansvarsområder og skabe retssikkerhed. Det vil sikre, at de relevante grundlæggende rettigheder og standarder opretholdes lige så effektivt online, som de gør offline. Kommissionen vil foretage en yderligere vurdering af, hvorvidt der er behov for en målrettet tilgang i løbet af valgperioderne.

Initiativet vil afgøre, hvilke aktører og hvilken type sponsoreret indhold der falder ind under anvendelsesområdet for skærpede gennemsigtighedskrav. Det vil støtte ansvarlighed og muliggøre overvågning og håndhævelse af relevante regler, revisioner og adgang til data, der ikke er personoplysninger, og fremme rettidig omhu. Kommissionen vil også overveje at begrænse mikromåretning og psykologisk profilering i politisk sammenhæng yderligere. Visse specifikke forpligtelser kan pålægges onlineformidlere, udbydere af reklametjenester og andre aktører forholdsmæssigt afhængigt af deres omfang og virkning (f.eks. med hensyn til mærkning, registrering, oplysningskrav, gennemsigtighed af den betalte pris samt måletretning og forstærkningskriterier). Yderligere bestemmelser kunne vedrøre specifikt samarbejde med tilsynsmyndighederne og at skabe mulighed for samreguleringskodekser og faglige standarder.

På grundlag af de tværfaglige drøftelser mellem medlemsstaterne inden for rammerne af det europæiske valgsamarbejdsnetværk, der blev oprettet i 2019 forud for valget til Europa-Parlamentet for at muliggøre konkrete og praktiske drøftelser om en række emner, der er relevante for at sikre frie og retfærdige valg¹³, vil den foreslåede lovgivning blive suppleret med **støtteforanstaltninger og vejledning** til medlemsstaterne og andre aktører såsom nationale politiske partier og kompetente myndigheder under hensyntagen til grænserne for EU's kompetence på dette område.

Foranstaltninger:

- *I 2021 forslag til lovgivning for at sikre større gennemsigtighed inden for sponsoreret indhold i en politisk kontekst ("politisk reklame")*
- *Vedtagelse af støtteforanstaltninger og vejledning til politiske partier og medlemsstater*

2.2 Klarere regler for finansiering af europæiske politiske partier

Finansieringen af europæiske politiske partier er underlagt EU-retten¹⁴. I rapporten om valget til Europa-Parlamentsvalget i 2019 blev behovet for at styrke nogle af reglerne for at

¹² Rapport om valget til Europa-Parlamentet i 2019 (COM(2020) 252 final).

¹³ https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/eu-citizenship/electoral-rights/european-cooperation-network-elections_da.

¹⁴ Forordning (EU, Euratom) 2018/673 af 3. maj 2018 om ændring af forordning (EU, Euratom) nr. 1141/2014 om statut for og finansiering af europæiske politiske partier og europæiske politiske fonde (EUT

forhindre ekstern indblanding fremhævet, navnlig ved at forbedre gennemsigtigheden af kilderne til finansiering af europæiske politiske partier med henblik på at tackle indirekte finansiering fra udenlandske interesser, der kanaliseres gennem nationale midler eller private donationer¹⁵. I 2021 vil Kommissionen foreslå en **revision af lovgivningen om finansiering af europæiske politiske partier** med henblik på at tackle finansiering af europæiske politiske partier fra kilder uden for EU, revidere revisionskravene, styrke forbindelserne mellem EU-finansiering og nationale kampagner samt fremme gennemsigtighed og revision. Målet er, at de nye regler skal være på plads i tilstrækkelig god tid inden valget til Europa-Parlamentet i maj 2024.

Kommissionen vil også overveje at udvikle webbaserede softwareværktøjer til støtte for civilsamfundets arbejde inden for finansiering af politiske partier og finansiell gennemsigtighed, f.eks. i forbindelse med afsløring og påvisning af eventuel svig og uregelmæssigheder i de politiske partiers offentliggjorte regnskaber.

Foranstaltninger:

- *I 2021 forslag til ændring af forordning nr. 1141/2014 om statut for og finansiering af europæiske politiske partier og europæiske politiske fonde*

2.3 Styrket samarbejde i EU for at sikre frie og retfærdige valg

Afholdelsen af nationale valg henhører under medlemsstaternes kompetence og er baseret på internationale standarder, idet visse spørgsmål såsom databeskyttelse reguleres af EU-retten, der udgør en bredere ramme. Særlig EU-lovgivning regulerer valg til Europa-Parlamentet og mobile EU-borgeres stemmeret, mens de fleste aspekter, der er relevante for valgprocessen, stadig er underlagt national lovgivning. Erfaringerne fra perioden op til valget til Europa-Parlamentet i 2019 viste, hvordan tættere koordinering og samarbejde på nationalt plan og EU-plan kan yde et vigtigt bidrag i denne henseende.

Kommissionen vil også foreslå en **ny operationel EU-mekanisme til støtte for modstandsdygtige valgprocesser**. Den vil blive tilrettelagt og koordineret gennem det europæiske valgsamarbejdsnetværk for at støtte udsendelse af fælles eksperthold og udvekslinger om spørgsmål såsom cybersikkerhed i forbindelse med valg og onlinekriminalteknik¹⁶ i tæt samarbejde med samarbejdsgruppen for net- og informationssystemer og EU's system for hurtig varsling. Kommissionen vil fortsat fremme et styrket samarbejde mellem medlemsstaternes kompetente myndigheder om at tackle specifikke udfordringer (f.eks. i forbindelse med valgperioder, valgobservation, uafhængigt valgtilsyn og effektive retsmidler), der skal omfatte overvågning (herunder online),

L 114I af 4.5.2018, s. 1) og forordning (EU, Euratom) 2019/493 af 25. marts 2019 om ændring af forordning (EU, Euratom) nr. 1141/2014, for så vidt angår en kontrolprocedure vedrørende overtrædelse af reglerne om beskyttelse af personoplysninger i forbindelse med valg til Europa-Parlamentet (EUT L 85I af 27.3.2019, s. 7).

¹⁵ 84 % af respondenterne i den offentlige høring gik ind for mere gennemsigtighed i finansieringen af europæiske politiske partier.

¹⁶ Indhentning og anvendelse af onlinedata til retlige formål (f.eks. i forbindelse med overvågning og håndhævelse af relevante regler) kræver, at tilsynsmyndighederne har specialistkapacitet og passende beføjelser.

trusselsidentifikation, kapacitetsopbygning, driften af nationale valgnetværk og inddragelse af den private sektor. Mulighederne for gensidig støtte, herunder et onlineforum, fælles uddannelse, fælles ressourcer og ekspertise samt onlineovervågningskapacitet, vil blive undersøgt. Karakterisering af valgprocesser eller aspekter af deres administration som kritisk infrastruktur kan gøre disse bestræbelser mere effektive¹⁷. Kommissionen vil afholde et **arrangement på højt plan** med deltagelse af forskellige myndigheder for at tackle udfordringerne i forbindelse med valgprocesser og give borgerne mulighed for at deltage som vælgere og kandidater i den demokratiske proces.

Der vil blive truffet specifikke foranstaltninger på EU-plan for at **beskytte valgrelaterede infrastrukturer mod cyberangreb**¹⁸. I den forbindelse vil **kompendiet om cybersikkerhed i forbindelse med valgteknologi**¹⁹ blive ajourført, og der vil blive tilrettelagt yderligere praktiske øvelser for at undersøge risici og beredskab med udgangspunkt i det fælles arbejde, der udføres af det europæiske valgsamarbejdsnetværk og samarbejdsgruppen for net- og informationssystemer. EU's kommende strategi for cybersikkerhed vil udgøre en tværgående ramme ledsaget af lovgivningsforslag til forbedring af sikkerheden i net- og informationssystemer og beskyttelsen af kritisk infrastruktur.

Kommissionen vil fokusere på **at styrke samarbejdet mellem medlemsstaterne og de relevante tilsynsmyndigheder om ligebehandling og afbalanceret mediedækning i forbindelse med valg**, da de traditionelle medier og onlineplatforme ikke er underlagt de samme forpligtelser. Yderligere vejledning på dette område kunne lettes på EU-plan, idet man også kunne drage fordel af ekspertisen hos de nationale mediemyndigheder i Gruppen af Europæiske Tilsynsmyndigheder for Audiovisuelle Medietjenester (ERGA)²⁰ og i selvregulerende medieorganer. Dette arbejde vil også trække på ekspertise i det europæiske valgsamarbejdsnetværk og EU's system for hurtig varsling. Det er særlig vigtigt at opretholde standarder for journalistisk og redaktionel integritet i forbindelse med valg.

Kommissionen vil også styrke videnbasen og undersøge, hvordan man kan **hjælpe borgerne og de nationale valgmyndigheder med at opbygge modstandsdygtighed over for trusler mod valgprocessen**. Dette kunne omfatte undersøgelser, pilotprojekter, støtte til uddannelse i aktivt medborgerskab og helpdesks eller lignende fælles ressourcer.

¹⁷ F.eks. er valgrelateret infrastruktur i forordning (EU) 2019/452 af 19. marts 2019 om et regelsæt for screening af udenlandske direkte investeringer i Unionen (EUT L 79I af 21.3.2019, s. 1-14) medtaget som et af de potentielle elementer i kritisk infrastruktur, der skal tages i betragtning ved vurderingen af, om virkningerne af udenlandske direkte investeringer vil kunne påvirke sikkerheden eller den offentlige orden.

¹⁸ På grundlag af tidligere henstillinger om valg til Europa-Parlamentet, direktiv (EU) 2016/1148 af 6. juli 2016 om foranstaltninger, der skal sikre et højt fælles sikkerhedsniveau for net- og informationssystemer i hele Unionen (EUT L 194 af 19.7.2016, s. 1-30), som skal revideres i år, og hertil knyttede henstillinger (C(2018) 5949 final og C(2018) 900 final). I forbindelse med den offentlige høring anførte respondenterne cyberangreb som værende blandt de største trusler mod valgintegritet, navnlig på grund af den stigende afhængighed af internettet med henblik på at dele og få adgang til oplysninger om valg, politiske partier og kampagner. Et veldokumenteret eksempel på sådanne angreb er "hack and leak"-operationer, som f.eks. i tilfældet med russiske efterretningstjenester, der fik adgang til og videreformidlede dokumenter fra den demokratiske nationalkomité under valgkampagnen forud for det amerikanske præsidentvalg i 2016.

¹⁹ http://ec.europa.eu/newsroom/dae/document.cfm?doc_id=53645.

²⁰ Rapport fra ERGA (2018): <https://erga-online.eu/wp-content/uploads/2019/01/ERGA-2018-07-SG1-Report-on-internal-plurality-LQ.pdf>.

IT anvendes i forbindelse med valg til stemmeoptælling og transmission af resultater eller (om end sjældent i EU) i form af elektroniske afstemningsmaskiner eller elektronisk afstemning. Selv om medlemsstaterne traditionelt har været tilbageholdende med mere generelt at indføre IT i afstemningsprocessen, har covid-19-pandemien og behovet for fysisk afstand skabt fornyet interesse for elektroniske afstemningsløsninger²¹. Kommissionen vil udarbejde et **kompedium over e-afstemningspraksis**²² sammen med medlemsstaterne og i tæt samarbejde med Europarådet, som allerede har udstedt omfattende retningslinjer på dette område, herunder om tilgængelighed for handicappede og ældre.

Samarbejdet og udvekslingen om valgspørgsmål, hvor de eksisterende strukturer udnyttes bedst muligt, vil blive styrket med lande i og uden for EU's umiddelbare naboer samt med internationale organisationer såsom Europarådet²³, UNESCO og OSCE's Kontor for Demokratiske Institutioner og Menneskerettigheder²⁴ for at lette udvekslingen af bedste praksis og yde støtte til fælles udfordringer såsom bekæmpelse af udenlandsk indblanding og desinformation i forbindelse med valg. Der arbejdes allerede med partnerlandene gennem demokratistøtte og EU's valgobservationsmissioner, hvis mandat er blevet udvidet til overvågning af onlinekampagner, overvågning af sociale medier og fremsættelse af anbefalinger på dette område. For at der kan følges effektivt op på disse anbefalinger, vil det være nødvendigt at konsolidere deres kapacitet til at yde konkret teknisk støtte til regeringer og civilsamfundet i forbindelse med opbygningen af politiske rammer, sikre infrastrukturer, reguleringskapacitet og tilsyn samt udveksle erfaringer med afsløring, analyse og imødegåelse af hybride trusler, herunder desinformation.

Foranstaltninger:

- Oprettelse af en ny fælles operationel mekanisme og andre støtteforanstaltninger med udgangspunkt i arbejdet inden for det europæiske valgsamarbejdsnetværk med henblik på at fremme modstandsdygtige valgprocesser og træffe yderligere praktiske foranstaltninger til beskyttelse af valginfrastruktur mod trusler, herunder fra cyberangreb*
- Kommissionen vil afholde et arrangement på højt plan, hvor forskellige myndigheder i forbindelse med valg mødes for at tackle de udfordringer, der er skitseret i denne plan.*

²¹ Se Flash Eurobarometer-undersøgelse nr. 431 om valget (2015), hvor man vurderede offentlighedens bekymringer for risici i forbindelse med stemmeafgivning elektronisk, online eller pr. post. Konklusionen var, at selv om folk forstod nytteværdien af e-stemmeafgivning med henblik på at hjælpe personer med specifikke behov, var de betænkelige ved stemmeafgivningens fortrolighed og pålidelighed. Den særlige Eurobarometer-undersøgelse nr. 477 (2018) om demokrati og valg, der beskæftigede sig med respondenterne bekymringer for stemmeafgivning elektronisk, online eller pr. post, indeholdt tilsvarende konklusioner. I 2016 gav Europa-Parlamentet Kommissionen et pilottilskud til en undersøgelse af fordele og ulemper ved fjernafstemning, hvori indgår en omfattende undersøgelse af de nationale erfaringer med e-stemmeafgivning og andre værktøjer til fjernafstemning.

²² Dette spørgsmål vil også blive behandlet i rapporten om unionsborgerskab 2020.

²³ I Rådets konklusioner af 13. juli 2020 om EU's prioriteter for samarbejdet med Europarådet 2020-2022 udpeges demokrati som en af de tre prioriterede søjler i samarbejdet.

²⁴ Organisationen for Sikkerhed og Samarbejde i Europa (OSCE) — Kontoret for Demokratiske Institutioner og Menneskerettigheder (ODIHR) — <https://www.osce.org/odihr>.

- *Styrkelse af samarbejdet om ligebehandling og afbalanceret mediedækning i forbindelse med valg*
- *Udarbejdelse af et kompendium over e-stemmeafgivningspraksis*
- *Fremme af samarbejdet mellem EU-netværk og partnerlande og internationale organisationer for at opbygge kapacitet og udveksle bedste praksis for imødegåelse af trusler mod valg og fremme af høje internationale standarder for anvendelsen af nye teknologier*
- *Konsolidering af kapaciteten hos EU's valgobservationsmissioner i tredjelande til at observere og vurdere onlinekampagner og følge op på deres anbefalinger*

2.4 Fremme af demokratisk engagement og aktiv samfundsdeltagelse efter valg

Indsatsen for at støtte et dynamisk civilsamfund samt fremme og styrke demokratisk deltagelse vil være kernen i Kommissionens arbejde på mange områder, lige fra unionsborgerskab, ligestilling og ikkeforskelsbehandling samt ungdoms-, uddannelses-, kultur- og forskningspolitik til anvendelse af EU-midler, både inden for Unionen og i nabolandene.

Der er taget nye skridt med hensyn til deltagelsesbaseret og debatorienteret demokrati i flere medlemsstater, hvor borgerne inddrages i beslutningstagningen og får større indflydelse på spørgsmål af offentlig interesse²⁵. Øget gennemsigtighed og inddragelse af borgerne i politikformulering og beslutningstagning øger den demokratiske legitimitet og tillid. Initiativer på dette område er tæt forbundet med og supplerer arbejdet med at fremme unionsborgerskabets rettigheder, herunder valgrettigheder og inklusiv demokratisk deltagelse, som vil blive beskrevet nærmere i Kommissionens rapport om unionsborgerskab 2020.

Kommissionen vil fortsat fremme **deltagelsesbaseret og debatorienteret demokrati** på grundlag af eksempler som klimapagten, kommende projekter under den grønne pagt inden for Horisont 2020 og europæiske borgerinitiativer²⁶ samt borgernes deltagelse i udformningen af EU-politikker og eksisterende lovgivning²⁷. I Kommissionens årlige retsstatsrapport²⁸ vurderer man også, hvor inklusiv lovgivningsprocessen er, samt inddragelsen af civilsamfundet. Konferencen om Europas fremtid, der er en fælleseuropæisk øvelse i deltagelsesbaseret og debatorienteret demokrati, har til formål at sætte folk i hele EU i stand til at fremsætte forslag med henblik på udformning af fremtidige EU-politikker. Konferencen vil fungere som katalysator for nye former for offentligt engagement på europæisk, nationalt, regionalt og lokalt plan. Desuden vil den nye generation af

²⁵ F.eks. viste det nyligt afholdte *Convention citoyenne sur le climat* i Frankrig, at det er vigtigt at inddrage borgerne og styrke deres stilling, når der skal løses et komplekst offentligt problem såsom reduktion af kulstofemissioner. I Irland har borgerforsamlinger bidraget til kvalificerede beslutninger om meget kontroversielle spørgsmål såsom abort. Andre institutionaliserede processer omfatter borgerråd i dele af Østrig (Vorarlberg) og Belgien (parlamentet i det tysktalende samfund i Belgien (2019), Was passiert beim Bürgerdialog?). Se også OECD (2020), Innovative citizen participation and new democratic institutions: catching the deliberative wave (OECD Publishing, Paris).

²⁶ <https://europa.eu/citizens-initiative/ da>.

²⁷ <https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say>.

²⁸ <https://ec.europa.eu/info/publications/2020-rule-law-report-communication-and-country-chapters da>.

borgerdialoger også fremme innovative former for borgerdeltagelse og -drøftelser, herunder på tværnationalt plan.

Kommissionen opfordrer medlemsstaterne til at gøre bedst mulig brug af relevante EU-struktur- og investeringsfonde til at støtte og styrke civilsamfundets kapacitet på både nationalt og lokalt plan samt inddrage civilsamfundsorganisationer i partnerskabet med de forskellige niveauer af den offentlige forvaltning, herunder ved at opbygge en **politisk demokratiinfrastruktur**. Dette vil give mulighed for bedre borgerdeltagelse og offentligt engagement i udformningen af prioriteter, herunder for næste generation af EU-initiativet i hver medlemsstat. De værktøjer, der er udviklet til støtte for konferencen om Europas fremtid, f.eks. dens flersprogede digitale platform, vil gøre det muligt for borgere og interessenter at fremsætte forslag og afholde debatter, efter at selve konferencen er afsluttet.

Det debatorienterede demokrati vil også blive støttet under Horisont 2020 og dets efterfølger, Horisont Europa-programmet, gennem forskning, innovation og overførsel af viden om, hvordan det fungerer i praksis, de udfordringer, det står over for, og de virkninger, det kan have²⁹. Desuden vil Kommissionen fortsat støtte forskning med henblik på at udvikle en bedre forståelse af folks utilfredshed med demokratiet, og hvordan dette kan tackles gennem demokratisk innovation, herunder aktivt medborgerskab og initiativer vedrørende debatorienteret demokrati. Det nye program Et Kreativt Europa vil give aktører i den kulturelle og kreative sektor nye muligheder for at arbejde med demokrati og aktivt medborgerskab. Kommissionen vil også fortsat fremme og forsvare kunstneres frihed til at skabe deres værker fri for censur eller trusler.

Kommissionen vil også sikre, at **ligestilling integreres** i indsatsen på alle niveauer for at **fremme adgangen til demokratisk deltagelse**, også i overensstemmelse med principperne i den europæiske søjle for sociale rettigheder. Dette indebærer inklusion og lighed i demokratisk deltagelse, kønsbalance i politik og beslutningstagning³⁰ og proaktive skridt til at imødegå antidemokratiske angreb og hadefuld tale, der har til formål at afskrække kvinder³¹, LGBTIQ-personer og minoritetsgrupper fra at være politisk aktive. Der vil blive lagt særlig vægt på dårligt stillede unge, personer med racemæssig eller etnisk minoritetsbaggrund³², personer med handicap³³, personer eller grupper med lavere digitale

²⁹ Programmets vigtigste strategiske retningslinjer omfatter skabelsen af et "mere modstandsdygtigt, inklusivt og demokratisk europæisk samfund". Projekter fra de seneste indkaldelser af forslag under Horisont 2020 vil bl.a. fokusere på demokratisering af territorial samhørighed (forsøg med bevidst borgerinddragelse og deltagelsesbaseret budgetlægning i EU's regionalpolitik og bypolitik) og byer som fora for politisk innovation i forbindelse med styrkelsen af debatorienteret og deltagelsesbaseret demokrati.

³⁰ Strategien for ligestilling mellem kønnene 2020-2025 (COM(2020) 152) omfatter foranstaltninger til fremme af kvinders deltagelse i den politiske beslutningsproces. Den understreger betydningen af at fremme kvinders deltagelse som vælgere og kandidater i forbindelse med valget til Europa-Parlamentet i 2024. Europæiske politiske partier, der ansøger om EU-finansiering, opfordres til at sørge for gennemsigtighed med hensyn til kønsfordelingen mellem medlemmer af politiske partier.

³¹ [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/604979/IPOL_STU\(2018\)604979_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/604979/IPOL_STU(2018)604979_EN.pdf).

³² I EU's handlingsplan for bekæmpelse af racisme 2020-2025 (COM(2020) 565) understreges det, at der er hindringer for demokratisk deltagelse og repræsentation for grupper, der er udsat for marginalisering, såsom personer med racemæssig eller etnisk minoritetsbaggrund.

³³ I overensstemmelse med forpligtelserne i henhold til FN's konvention om rettigheder for personer med handicap, som EU og alle dets medlemsstater er part i, særlig artikel 29 om deltagelse i det politiske og offentlige liv.

færdigheder og digitalt engagement (f.eks. lavindkomsthusstande uden let internetadgang eller ældre mennesker).

Fremme af aktivt medborgerskab blandt unge er et vigtigt element i EU's ungdomsstrategi (2019-2027)³⁴. EU's ungdomsdialog vil blive styrket gennem aktiviteter vedrørende unges deltagelse under Erasmus+ og Den Europæiske Ungdomsportal. Det nye program for det europæiske solidaritetskorpset vil tilbyde en bredere vifte af muligheder for aktivt medborgerskab ved at støtte nødlidende lokalsamfund i og uden for EU. Programmet for rettigheder og værdier vil finansiere læseplaner, der fremmer unges samfundsmæssige, politiske og demokratiske engagement til støtte for civilsamfundsorganisationers bestræbelser på at tilskynde til og lette aktiv deltagelse. Udadtil bidrager programmet for udvikling, uddannelse og oplysning til aktivt at engagere unge i at afhjælpe globale udfordringer og øge bevidstheden om universelle værdier.

Der vil blive gjort en ekstra indsats for at bekæmpe **hædfuld tale på internettet**, som kan afholde folk fra at udtrykke deres synspunkter og deltage i debatter på internettet. I 2021 vil Kommissionen foreslå et initiativ til **udvidelse af listen over EU-harmoniserede kriminalitetsområder** i henhold til artikel 83, stk. 1, i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde til også at omfatte hadforbrydelser og hædfuld tale, herunder hædfuld tale på internettet. Arbejdet i henhold til adfærdskodeksen om bekæmpelse af ulovlig hædfuld tale³⁵ vil også fortsætte. Disse bestræbelser vil ligeledes bidrage til at øge journalisters sikkerhed (jf. afsnit 3.1). Bekæmpelse af ulovligt indhold på internettet og fremme af ytringsfriheden er et af de centrale mål i retsakten om digitale tjenester.

Foranstaltninger:

- *Tilskyndelse til anvendelse af EU's strukturfonde til finansiering af civilsamfundet og opbygning af kapacitet og institutionel/administrativ infrastruktur med henblik på aktivt medborgerskab og politisk deltagelse*
- *Anvendelse af EU-midler og muligheder under EU's ungdomsstrategi, undervisning i medborgerskab, programmet Et Kreativt Europa og ligestillingsdagsordenen til at fremme adgang til demokratisk deltagelse og tillid til demokratiet*
- *Bekæmpelse af hædfuld tale og fremme af respekt i den offentlige debat gennem udvidelse af listen over EU-harmoniserede kriminalitetsområder til også at omfatte hadforbrydelser og hædfuld tale*

3 STYRKELSE AF MEDIEFRIHED OG MEDIEPLURALISME

Mediefrihed og mediepluralisme er afgørende for vores demokratier og er nedfældet i chartret om grundlæggende rettigheder. Frie og pluralistiske medier er afgørende for muligheden for at stille magthaverne til ansvar og hjælpe borgerne med at træffe beslutninger på et velinformeret grundlag. Ved at give offentligheden pålidelige oplysninger

³⁴ EU's ungdomsdialog når ud til mere end 50 000 unge i hver af sine 18-måneders cyklusser og er en af de største individuelle deltagelsesbaserede processer for borgerne i EU.
https://ec.europa.eu/youth/policy/youth-strategy/youthgoals_en.

³⁵ https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/combating-discrimination/racism-and-xenophobia/eu-code-conduct-countering-illegal-hate-speech-online_en.

spiller uafhængige medier en vigtig rolle i bekæmpelsen af desinformation og manipulation af den demokratiske debat.

Angreb, misbrug af injurielovgivning og andre former for intimidering og pres, herunder organiseret kriminalitet, skader det miljø, som journalister arbejder i³⁶. Mediesektoren står også over for udfordringerne i forbindelse med den digitale omstilling og platformenes rolle som dørvogtere for nyhedsformidling på internettet. Covid-19-pandemien har forværret disse tendenser. Den har ført til store tab af reklameindtægter og har navnlig ramt små og lokale medier³⁷.

Der er sket nye krænkelse af mediefriheden³⁸, nogle gange i forbindelse med bekæmpelse af desinformation på internettet. I 2020 har ikke mindre end 90 lande verden over, herunder nogle i EU og dets nabolande, indført begrænsninger af mediefriheden på grund af covid-19³⁹.

Der er et klart behov for at forbedre journalisters onlinesikkerhed og fysiske sikkerhed og for at give dem og andre aktører, der er involveret i beskyttelsen af offentlighedens interesser, værktøjer til at imødegå procesfordrejning. Bedre offentliggørelse af oplysninger om, hvem der ejer eller kontrollerer medier, samt gennemsigtig og retfærdig fordeling af statslig annoncering kan også beskytte mediepluralismen.

Sammen med denne handlingsplan for europæisk demokrati vil handlingsplanen for medier og audiovisuelle medier⁴⁰ skulle bidrage til mediesektorens finansielle levedygtighed, hjælpe medieindustrien med at komme på fode igen og udnytte mulighederne i den digitale omstilling fuldt ud samt yde yderligere støtte til mediepluralismen. Disse planer udgør en samlet tilgang til mediesektoren og bygger på det arbejde, der er udført af Europa-Parlamentet og Rådet⁴¹. Den europæiske handlingsplan for menneskerettigheder og demokrati indeholder også konkret vejledning om eksterne foranstaltninger til støtte for frie og pluralistiske medier rundt om i verden og ikke mindst journalisters sikkerhed og beskyttelse.

3.1 Journalisters sikkerhed

Retsstatsrapporten fra 2020⁴² viste, at fysiske trusler og angreb på journalister er tiltagende i flere medlemsstater. Smædekampagner er hyppige, og generel intimidering og politisk motiveret indblanding er blevet almindelig. I de seneste år har Europa været vidne til brutale angreb på frie medier i form af mord på journalister, navnlig Daphne Caruana Galizia i Malta og Jan Kuciak og hans forlovede Martina Kušnírová i Slovakiet. Et fælles træk ved disse mord var, at ofrene forinden havde modtaget fysiske og juridiske trusler. Et stadig større antal journalister er mål for trusler, som i stigende grad bliver fremført via internettet.

³⁶ Det Europæiske Universitetsinstitut, (2020) Media Pluralism Monitor Report. Observatoriet for mediepluralisme, som medfinansieres af EU, giver en omfattende vurdering af mediepluralismen i hele Europa: <https://cmpf.eui.eu/mpm2020-results/>.

³⁷ Nyhedsudgivelser oplevede et fald i reklameindtægterne på mellem 30 % og 80 %, og tv oplevede et fald på 20 % i forbindelse med de omfattende nedlukninger i andet kvartal af 2020. Se COM(2020) 784.

³⁸ <https://ipi.media/wpfd-2020-covid-19-accelerating-a-global-decline-in-media-freedom/>.

³⁹ <https://rsf.org/en/news/nearly-half-un-member-countries-have-obstructed-coronavirus-coverage>.

⁴⁰ COM(2020) 784.

⁴¹ Navnlig Europa-Parlamentets nylige betænkning om styrkelse af mediefriheden og Rådets konklusioner om sikring af et frit og pluralistisk mediesystem.

⁴² COM(2020) 580 final.

Journalister er mål for chikane, hadefuld tale og smædekampagner, til tider endda iværksat af politiske aktører, i og uden for Europa⁴³. Navnlig kvindelige journalister er udsat for dette. I rapporten om retsstatssituationen 2020 blev det bemærket, at et sådant pres har en "afdæmpende virkning" på journalister. Dette kan føre til selvcensur og indskrænke mulighederne for offentlig debat om vigtige spørgsmål.

I april 2016 vedtog Europarådets Ministerkomité en henstilling om beskyttelse af journalistik og sikkerhed for journalister og andre medieaktører i erkendelse af den skade, som trusler mod journalister og andre medieaktører har forvoldt på det demokratiske samfunds funktion⁴⁴. Europarådet har også oprettet en særlig platform til fremme af journalistik og journalisters sikkerhed⁴⁵, hvor man overvåger indberetninger. De offentlige myndigheder har pligt til at beskytte ytringsfriheden og journalisters sikkerhed ved at sikre et gunstigt retligt miljø, tage strafbare trusler mod journalister alvorligt og retsforfølge angreb effektivt. Journalisters sikkerhed er imidlertid blevet stedse dårligere, idet platformen registrerer et stadigt stigende antal indberetninger⁴⁶, og henstillingen skal gennemføres bedre⁴⁷.

Situationen er alarmerende, men der er udarbejdet en række eksempler på **god praksis** i flere medlemsstater⁴⁸. Disse omfatter grænseoverskridende initiativer, f.eks. er Press Freedom Police Codex (pressefrihedspolitiets kodeks) et initiativ, der er udviklet af mediefrihedsorganisationer for at fremme dialogen mellem politi og medieaktører⁴⁹. Kommissionen er fast besluttet på at lette udvekslingen og formidlingen af bedste praksis for at skabe et sikrere rum for journalister i hele EU.

Kommissionen vil tilrettelægge en **struktureret dialog** med deltagelse af medlemsstaterne og deres medietilsynsmyndigheder, repræsentanter for journalister, selvregulerende organer (medier/presseråd) og civilsamfundet og inddrage Europarådets, OSCE's og UNESCO's

⁴³ Se Det Europæiske Universitetsinstitut (2020), Media Pluralism Monitor Report. Observatoriet for mediepluralisme, som medfinansieres af EU, giver en omfattende vurdering af mediepluralismen i hele Europa: <https://cmpf.eui.eu/mpm2020-results/>.

⁴⁴ CM/Rec(2016) 4. Den blev ledsaget af retningslinjer for forebyggelse, beskyttelse, retsforfølgning og fremme af information, uddannelse og bevidstgørelse med henblik på at forbedre journalisters sikkerhed.

⁴⁵ Platformen letter indsamling, behandling og formidling af oplysninger om alvorlige bekymringer vedrørende mediefrihed og journalisters sikkerhed i Europarådets medlemsstater som garanteret ved artikel 10 i den europæiske menneskerettighedskonvention. Den har til formål at forbedre beskyttelsen af journalister, indsatsen mod trusler og vold mod mediefagfolk og Europarådets kapacitet til tidlig varsling og reaktion.

⁴⁶ I 2015-2019 registrerede den i alt 652 indberetninger, hvoraf 78 % stadig ikke er afhjulpet. Alene i perioden marts-juni 2020 blev der registreret i alt 126 indberetninger i Europa. Se Europarådet (2020): Annual report by the partner organisations to the Council of Europe Platform to Promote the Protection of Journalism and Safety of Journalists (Årsrapport fra partnerorganisationerne på Europarådets platform til fremme af beskyttelsen af journalistik og sikkerheden for journalister).

⁴⁷ <https://rm.coe.int/safety-implementation-guide-en-16-june-2020/16809ebc7c>.

⁴⁸ Dokumenteret i retsstatsrapporten fra 2020. I Belgien har den flamske journalistsammenslutning f.eks. oprettet en særlig hotline for aggressioner rettet mod journalister. I Italien er der oprettet et koordinationscenter, der beskæftiger sig med handlinger mod journalister. I Nederlandene udformede man PersVeilig-protokollen, der har til formål at mindske trusler, vold og aggression mod journalister, i et samarbejde mellem anklagemyndigheden, politiet, foreningen af chefredaktører og journalistforbundet. Sverige har oprettet nationale kontaktpunkter og afsat ressourcer til støtte for journalister og bedre efterforskning af hadforbrydelser.

⁴⁹ Press Freedom Police Codex, European Centre for Press and Media Freedom (ECPMF).

ekspertise⁵⁰. Denne dialog vil finde sted inden for rammerne af det **europæiske forum for nyhedsmedier**, som Kommissionen vil oprette for at styrke samarbejdet med interessenter om medierelaterede spørgsmål⁵¹. Det er afgørende at inddrage medlemsstaternes retsvæsen, anklagemyndighed og retshåndhævende myndigheder for effektivt at kunne håndtere de trusler, som journalister står over for, og mindske straffriheden for gerningsmændene.

Kommissionen vil i 2021 fremsætte forslag til en **henstilling om journalisters sikkerhed**. Den vil sigte mod at tackle yderligere sikkerhedsspørgsmål, herunder dem, der blev fremhævet i retsstatsrapporten fra 2020, sikre, at medlemsstaterne gennemfører standarderne i Europarådets henstilling bedre, og navnlig henlede opmærksomheden på trusler mod kvindelige journalister.

Sikring af **stabil finansiering**⁵² er også afgørende for at sikre, at journalister bakkes op. Pilotprojektet om hurtig reaktion på mediefrihed⁵³ fokuserer f.eks. på at udvikle koordinerede hurtige reaktioner på krænkelse af presse- og mediefriheden, herunder retshjælp og praktisk bistand (f.eks. krisecentre) til journalister i nød i medlemsstater og kandidatlande.

EU fremmer og støtter aktivt journalisters sikkerhed i sine **eksterne foranstaltninger** og politikker⁵⁴. EU vil fortsat overvåge og styrke mediemiljøet uden for EU med fokus på at fremme pluralisme i uafhængige medier og journalisters sikkerhed og anvende offentligt diplomati til at reagere på trusler og hindringer for journalister. EU's mekanisme til beskyttelse af menneskerettighedsforkæmpere yder finansiel og juridisk støtte til og flytning af hundredvis af journalister hvert år⁵⁵. Dette arbejde vil fortsætte, og det samme gælder juridisk bistand til journalister og mediehuse gennem tematiske og bilaterale programmer, navnlig i tilfælde af juridisk chikane og misbrug af cybersikkerhedslove.

Foranstaltninger:

- *Henstilling om journalisters sikkerhed i 2021 under hensyntagen til nye onlinetrusler, som især kvindelige journalister står over for*
- *Struktureret dialog under det europæiske forum for nyhedsmedier med medlemsstaterne, interessenter og internationale organisationer med henblik på at udarbejde og gennemføre henstillingen*
- *Bæredygtig finansiering af projekter med fokus på juridisk og praktisk bistand til journalister i og uden for EU, herunder uddannelse i sikkerhed og cybersikkerhed for journalister og diplomatisk støtte*

⁵⁰ FN's Organisation for Uddannelse, Videnskab og Kultur.

⁵¹ COM(2020) 784.

⁵² Dette er centrale mål under det foreslåede program Et Kreativt Europa for 2021-2027, hvor man for første gang øremærker midler til fremme af mediepluralisme.

⁵³ <https://www.mfrr.eu/>.

⁵⁴ I overensstemmelse med EU's menneskerettighedsretningslinjer fra 2014 om ytringsfrihed online og offline, jf. EU-handlingsplan om menneskerettigheder og demokrati 2020-2024 (JOIN/2020/5 final af 25.3.2020).

⁵⁵ 425 journalister modtog direkte støtte i 2019.

3.2 Bekæmpelse af misbrug af strategiske retssager mod offentligt engagement

Strategiske retssager mod offentligt engagement (SLAPP) er en særlig form for chikane, der i stigende grad anvendes mod journalister og andre, der er involveret i beskyttelsen af offentlighedens interesser. Der er tale om grundløse eller overdrevne retssager, der indledes af statslige organer, erhvervsvirksomheder eller magtfulde personer mod svagere parter, der fremsætter kritik eller videreformidler budskaber, der er ubekvemme for sagens parter, af hensyn til almenvellet. De har til formål at censurere, intimidere og bringe kritikere til tavshed ved at bebyrde dem med omkostningerne til et forsvar i retten, indtil de opgiver deres kritik eller modstand. Mens civilsamfundets aktører kan være sårbare over for sådanne initiativer, gør journalisters arbejde dem særligt udsatte⁵⁶.

En nylig undersøgelse⁵⁷ viser, at SLAPP'er anvendes i stigende grad i mange medlemsstater i et miljø, hvor fjendtlige aktiviteter over for journalister er i fremmarch⁵⁸. Selv om de fleste resulterer i frifindelser, giver de stadig anledning til alvorlig bekymring, da de kan afbryde journalisters arbejde og påvirke deres troværdighed. I betragtning af ubalancen med hensyn til magt og ressourcer kan SLAPP'er have en ødelæggende indvirkning på ofrenes finansielle ressourcer og have "afdæmpende virkninger", der afskrækker eller forhindrer dem i at fortsætte deres arbejde i offentlighedens interesse. SLAPP'er anvendes ofte i kombination med trusler mod den fysiske sikkerhed — Daphne Caruana Galizia havde 47 verserende retssager mod sig i Malta og i udlandet, da hun blev myrdet.

SLAPP'er afhænger af national lovgivning, men de kan være mere komplekse og dyrere at forsvare sig mod, når de bevidst indbringes for en anden jurisdiktion, eller når de udnytter forskelle i national procesret og international privatret. SLAPP'er har ofte grænseoverskridende karakter. Det forhold, at onlinemedieindhold er tilgængeligt på tværs af jurisdiktioner, kan bane vejen for forumshopping og hindre effektiv adgang til domstolsprøvelse og retligt samarbejde.

I 2021 vil Kommissionen fremlægge et **initiativ til beskyttelse af journalister og civilsamfundet mod SLAPP'er**. For at forberede dette arbejde er Kommissionen i færd med at gennemføre en kortlægning og vil nedsætte en teknisk fokusgruppe, der skal indsamle feedback om, hvilken type retshjælp eller støtte der kan tænkes ydet til ofre for SLAPP. Der vil også blive nedsat en ny ekspertgruppe, hvor man vil samle jurister, journalister, akademikere, medlemmer af civilsamfundet og faglige organisationer med henblik på at samle ekspertise, udveksle og formidle bedste praksis vedrørende **juridisk bistand til journalister og andre aktører, der står over for SLAPP-sager**. Måltrettet uddannelse af retsvæsenets aktører bør også gøre det lettere for dommerne at vide, hvordan de kan identificere urimelige retssager og anvende de tilgængelige redskaber til at løse

⁵⁶ SLAPP'er iværksættes typisk mod individuelle journalister, aktivister, menneskerettighedsforkæmpere eller civilsamfundsorganisationer, der fungerer som offentlig vagthund. Se det politiske oplæg, som er underskrevet af 100 NGO'er, Ending gag lawsuits in Europe, protecting democracy and fundamental rights,

<https://www.ecpmf.eu/ending-gag-lawsuits-in-europe-protecting-democracy-and-fundamental-rights/>.

⁵⁷ https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/ad-hoc-literature-review-analysis-key-elements-slapp_en.pdf.

⁵⁸ Europarådets platform overvåger indberetninger om SLAPP'er. Se "Hands off press freedom: attacks on media in Europe must not become a new normal" (fingrene væk fra pressefriheden: angreb på medier i Europa må ikke blive den nye norm), årsrapport fra partnerorganisationerne i Europarådets platform til fremme af journalistik og journalisters sikkerhed (2020).

problemet⁵⁹. Relevante grænseoverskridende aspekter vil også blive undersøgt i forbindelse med evalueringen i 2022 af Rom II-forordningen og Bruxelles Ia-forordningen⁶⁰.

Foranstaltninger:

- *Nedsættelse af en ekspertgruppe om SLAPP'er i begyndelsen af 2021*
- *Fremlæggelse af et initiativ til beskyttelse af journalister og civilsamfundet mod SLAPP'er i slutningen af 2021*

3.3 Tættere samarbejde om udvikling og anvendelse af faglige standarder

Gennemsigtighed og overholdelse af faglige normer og standarder er afgørende for offentlighedens tillid til medierne. Et voksende kommercielt og undertiden politisk pres truer mediernes uafhængighed og journalisterne evne til at følge adfærdskodekser og standarder for ekspertise.

Siden 2019 har Kommissionen medfinansieret et pilotprojekt om medieråd i den digitale tidsalder⁶¹, som har til formål at øge synligheden af mediernes selvregulerende organer. Som et næste skridt vil Kommissionen fremme et stærkere samarbejde mellem nationale medieråd, andre selvregulerende medieorganer, uafhængige mediereguleringsmyndigheder og netværk af journalister. Målet vil være mere klart at identificere de udfordringer, de står over for, og udarbejde politiske anbefalinger for at fremme journalistiske standarder i EU.

Samtidig vil Kommissionen fortsat støtte selvregulerende initiativer til fremme af **faglige standarder**⁶², herunder chartre for redaktionel uafhængighed og drøftelser om de udfordringer, som journalister står over for. Der vil navnlig blive ydet målrettet støtte i form af tilskud under den tværsektorielle del af Et Kreativt Europa til samarbejdspartnerskaber for nyhedsmedier, som vil omfatte udvikling af redaktionelle standarder, uddannelse af fagfolk og udveksling af bedste praksis.

Foranstaltninger:

- *Støtte til EU-samarbejdet mellem nationale medieråd, andre selvregulerende medieorganer, uafhængige mediereguleringsmyndigheder og netværk af journalister og initiativer til fremme af journalistiske partnerskaber og standarder*

3.4 Yderligere foranstaltninger til støtte for mediepluralisme

Gennemsigtighed med hensyn til medieejerskab er afgørende for vurderingen af mediemarkedernes mangfoldighed. Europarådet har også understreget betydningen af gennemsigtighed for at sætte offentligheden i stand til at evaluere de oplysninger og

⁵⁹ Kommissionens meddelelse "Sikring af retfærdighed i EU — En EU-strategi for uddannelse af retsvæsenets aktører 2021-2024", COM(2020) 713 final.

⁶⁰ Forordning (EF) nr. 864/2007 af 11. juli 2007 om lovvalgsregler for forpligtelser uden for kontrakt (Rom II-forordningen) (EUT L 199 af 31.7.2007, s. 40-49) og forordning (EU) nr. 1215/2012 af 12. december 2012 om retternes kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser på det civil- og handelsretlige område (EUT L 351 af 20.12.2012, s. 1-32).

⁶¹ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/pilot-project-media-councils-digital-age-0>.

⁶² Dette omfatter udvikling af strukturelle og proceduremæssige indikatorer for mediesektorens troværdighed, der fremmer overholdelse af faglige normer og etik. Kommissionen medfinansierer f.eks. gennemførelsen af Journalism Trust Initiative <https://jti-rsf.org/en>.

holdninger, som medierne formidler⁶³. Den offentlige høring om denne handlingsplan viste, at der er bred opbakning til, at alle medieforetagender og virksomheder skal være omfattet af en klar forpligtelse til at offentliggøre detaljerede oplysninger om deres ejerskab⁶⁴.

Det reviderede direktiv om audiovisuelle medietjenester⁶⁵ (AVMS-direktivet) er et vigtigt skridt i retning af at sikre høje gennemsigtighedsstandarder i den europæiske mediesektor og tilskynder til national lovgivning, der kræver gennemsigtighed i ejerskabet for medietjenesteudbydere⁶⁶. Fristen for medlemsstaternes gennemførelse af direktivet var den 19. september 2020, og gennemførelsen er i øjeblikket ved at blive vurderet. Retsstatsrapporten fra 2020 viste, at selv om nogle medlemsstater har veludviklede systemer til at sikre gennemsigtighed i medieejerskab, har andre ikke et sådant system eller møder hindringer for en effektiv offentliggørelse⁶⁷.

For at forbedre forståelsen og den offentlige tilgængelighed af oplysninger om medieejerskab vil Kommissionen medfinansiere den nye **Media Ownership Monitor**, et pilotprojekt om oprettelse af en offentligt tilgængelig database med relevante oplysninger om medieforetagender, som Kommissionen med tiden agter at udvide til at omfatte alle medlemsstater. Gruppen af Europæiske Tilsynsmyndigheder for Audiovisuelle Medietjenester kunne på grundlag af resultaterne af dette projekt og det reviderede AVMS-direktiv udvikle yderligere vejledning på dette område.

I betragtning af de alvorlige konsekvenser af covid-19-pandemien opfordrer Kommissionen medlemsstaterne til at støtte medierne på en måde, der respekterer og fremmer mediernes uafhængighed, frihed og pluralisme⁶⁸. Ansvar for at sikre, at nyhedsmediesektoren fortsat kan tilbyde produkter og tjenester, der fremmer pluralistisk information, og samtidig konkurrere på åbne og effektive markeder, ligger primært hos medlemsstaterne. De eksisterende statsstøtteregler præciserer, på hvilke betingelser medlemsstaterne kan yde offentlig støtte. For at lette støtte fra de nationale myndigheder har Rådet opfordret Kommissionen til at evaluere anvendelsen af statsstøttereglerne på pressesektoren. Kommissionen er i færd med at vurdere behovet for passende foranstaltninger⁶⁹. Desuden finder de midlertidige rammebestemmelser for statsstøtte af 19. marts 2020 også anvendelse

⁶³ Ministerkomitéens henstilling CM/Rec(2018) 11 til medlemsstaterne om mediepluralisme og gennemsigtighed i medieejerskab.

⁶⁴ F.eks. gik 88 % af respondenterne ind for, at alle medieforetagender og virksomheder skulle forpligtes til at offentliggøre detaljerede oplysninger om deres ejerskab på deres websted.

⁶⁵ Direktiv (EU) 2018/1808 af 14. november 2018 om samordning af visse love og administrative bestemmelser i medlemsstaterne om udbud af audiovisuelle medietjenester (direktiv om audiovisuelle medietjenester) i betragtning af de ændrede markedsforhold (EUT L 303 af 28.11.2018, s. 69).

⁶⁶ Artikel 5, stk. 2, i direktiv (EU) 2018/1808.

⁶⁷ For at give et bedre overblik over reglerne om mediernes gennemsigtighed vil der blive offentliggjort en interaktiv database, der viser de nationale lovgivningsmæssige rammer i denne henseende som led i en uafhængig undersøgelse af gennemførelsen af direktivet om audiovisuelle medietjenester.

⁶⁸ Se også COM/2020/575 final og JOIN(2020) 8 final.

⁶⁹ For at lette støtten til pressen og øge gennemsigtigheden og forudsigeligheden af statsstøttekontrollen i denne sektor har Kommissionen udarbejdet og vil regelmæssigt ajourføre et onlineregister (https://ec.europa.eu/competition/sectors/media/sa_decisions_to_media.pdf) med relevant retspraksis. Regelmæssigt ajourførte oplysninger om støtte ydet af medlemsstaterne er også tilgængelige i åbenhedsregistret.

på sektorspecifikke foranstaltninger, såsom støtte til pressen, musiksektoren og den audiovisuelle sektor⁷⁰.

Finansiell støtte fra staten gennem public service-reklamer kan være af afgørende betydning, navnlig for ikkeudbyttegivende lokale medier og andre mindre kommercielle former for journalistik. Ikke desto mindre kan statslig annoncering uden passende sikkerhedsforanstaltninger til at beskytte mediernes uafhængighed anvendes til at udøve indirekte politisk pres på medierne⁷¹. Gennemsigtige regler og retfærdige kriterier for tildeling af reklamer kan mindske risiciene på dette område. Navnlig kan oprettelsen af offentligt tilgængelige registre over kontrakter, der offentliggør tildelte kontrakter og ændringer heraf (som understøttet af Kommissionens strategi for offentlige indkøb fra 2017⁷²) være en hjælp.

Kommissionen vil også analysere de eksisterende nationale **regler om mediernes mangfoldighed og koncentration** for at se, om og hvordan de sikrer en mangfoldighed af stemmer på de digitale mediemarkeder, navnlig i lyset af onlineplatformenes voksende rolle. Den vil kortlægge mulighederne for at tackle udfordringerne på dette område og yderligere støtte mediernes mangfoldighed i komplementaritet med konkurrenceværktøjer, regler om etableringsfrihed og det reviderede direktiv om audiovisuelle medietjenester. Sidstnævnte giver medlemsstaterne mulighed for at træffe foranstaltninger til at sikre, at audiovisuelle medietjenester af almen interesse indtager en passende fremtrædende plads med henblik på at opfylde mål som mediepluralisme, ytringsfrihed og kulturel mangfoldighed⁷³. Kommissionen vil tilskynde til en fælles tilgang til dette spørgsmål som skitseret i handlingsplanen for medier og audiovisuelle medier.

Foranstaltninger:

- *Oprettelse af Media Ownership Monitor til overvågning af medieejerskab og udvikling af yderligere mulig vejledning om gennemsigtighed i medieejerskab*
- *Fremme af foranstaltninger til gennemsigtig og retfærdig fordeling af statslige reklamer*
- *Kortlægning af muligheder for yderligere støtte til mediernes mangfoldighed og fremme af en europæisk tilgang til synligheden af audiovisuelle medietjenester af almen interesse*

⁷⁰ Støtte, der ydes i henhold til de midlertidige rammebestemmelser, kan kumuleres med støtte i henhold til de minimis-forordningerne (Kommissionens forordning (EU) nr. 1407/2013, (EU) nr. 1408/2013, (EU) nr. 717/2014 og (EU) nr. 360/2012), som er fritaget for anmeldelsespligten, forudsat at bestemmelserne og kumulationsreglerne i disse forordninger overholdes. Der har været sager i 2020 vedrørende Danmark, Italien og Luxembourg.

⁷¹ Retsstatsrapporten fra 2020 viste, at mange medlemsstater mangler specifikke regler for distribution af statslig reklame med begrænset gennemsigtighed med hensyn til fordelingskriterier, tildelte beløb og støttemodtagere. Kommissionen vil fortsat undersøge dette spørgsmål i forbindelse med sine kommende årsberetninger.

⁷² Meddelelse fra Kommissionen, Udbud, der virker — i og for Europa (COM(2017) 572 final).

⁷³ Artikel 7a og betragtning 25 i det reviderede direktiv om audiovisuelle medietjenester. Med hensyn til disse bestemmelser blev der i 2020 nedsat en særlig undergruppe af ERGA for at fremme en fælles forståelse af deres anvendelsesområde og mulige passende foranstaltninger, som skulle sikre, at audiovisuelle medietjenester af almen interesse får en passende fremtrædende plads sammen med reguleringstilgange, som medlemsstaterne kan anvende.

4 BEKÆMPELSE AF DESINFORMATION

Det er vigtigt at skelne mellem forskellige fænomener, der almindeligvis benævnes "desinformation", for at gøre det muligt at udforme passende politiske løsninger:

- **misinformation** er falsk eller vildledende indhold, der deles uden skadelig hensigt, selv om virkningerne stadig kan være skadelige, f.eks. når folk deler falske oplysninger med venner og familie i god tro
- **desinformation** er falsk eller vildledende indhold, der spredes med det formål at vildlede eller opnå økonomisk eller politisk vinding, og som kan skade offentligheden
- **informationspåvirkningsoperation** henviser til en koordineret indsats fra enten indenlandske eller udenlandske aktørers side for at påvirke en målgruppe ved hjælp af en række vildledende midler, herunder undertrykkelse af uafhængige informationskilder i kombination med desinformation og
- **udenlandsk indblanding i informationsområdet**, der ofte udføres som led i en bredere hybrid operation, kan forstås som en tvangsbaseeret og vildledende indsats for at forstyrre den frie dannelse og tilkendegivelse af enkeltpersoners politiske vilje fra en udenlandsk statslig aktørs eller dennes agents side⁷⁴.

For hvert af disse fænomener og afhængigt af aktøren, kanalen og virkningen er der behov for forskellige politiske løsninger i overensstemmelse med grundlæggende rettigheder og demokratiske standarder. F.eks. kan misinformation, hvor der ikke er nogen hensigt om at vildlede, forvolde skade for offentligheden eller give en økonomisk gevinst, primært håndteres gennem proaktiv kommunikation, tilvejebringelse af pålidelige oplysninger og skabelse af øget bevidsthed om behovet for kritisk vurdering af indhold og kilder. For at tackle de andre fænomener, hvor der er en skadelig hensigt, er der behov for en mere robust reaktion, og vores kapacitet skal udvikles løbende. På denne baggrund og med udgangspunkt i de fremskridt, der er gjort⁷⁵, fastsætter denne handlingsplan yderligere foranstaltninger til bekæmpelse af desinformation, udenlandsk indblanding og påvirkningsoperationer.

Mindskelse af de incitamenter i onlinemiljøet, der gør det muligt at forstærke dette indhold, er også en vigtig del af svaret. Informationspåvirkningsoperationer og udenlandsk indblanding kræver en stærkere og velkoordineret reaktion ved hjælp af andre instrumenter og tilgange⁷⁶. I den forbindelse vil Kommissionens tjenestegrene og EU-Udenrigstjenesten arbejde sammen med medlemsstaterne, civilsamfundet og branchen om at finpudse fælles definitioner og metoder med henblik på at håndtere forskellige kategorier af desinformation og påvirkningsaktiviteter. Europa-Parlamentet har nedsat et særligt udvalg om udenlandsk indblanding i alle demokratiske processer i Den Europæiske Union, herunder desinformation

⁷⁴ Jf. også J. Pamment, The EU's role in fighting disinformation: Taking back the initiative, Carnegie Endowment for International Peace Working Paper, July 2020, findes på: <https://carnegieendowment.org/2020/07/15/eu-s-role-in-fighting-disinformation-taking-back-initiative-pub-82286>.

⁷⁵ En oversigt over EU's indsats mod desinformation findes i JOIN(2020) 8 final, s. 2.

⁷⁶ Pamment, J., The EU's role in fighting disinformation: Crafting a new disinformation framework, Carnegie Endowment for International Peace Working Paper, September 2020, findes på <https://carnegieendowment.org/2020/07/15/eu-s-role-in-fighting-disinformation-taking-back-initiative-pub-82286>.

(INGE), som også kan bidrage til dette spørgsmål. EU vil også fortsat investere i forskning på dette område og styrke sine strategiske kommunikations- og oplysningsaktiviteter.

I den fælles handlingsplan fra 2018 om bekæmpelse af desinformation⁷⁷, der også bygger på erfaringerne fra EU-Udenrigstjenestens East Stratcom-taskforce med henblik på at tackle Ruslands desinformationskampagne, fastlagde EU sin tilgang til desinformation. Dette blev efterfulgt af specifikke skridt for at tackle desinformationsbølgen under covid-19-pandemien⁷⁸ samt i forbindelse med udviklingen af en sikker og effektiv vaccine. EU's arbejde på dette område vil fortsat være solidt forankret i europæiske værdier og principper og fuldt ud sikre ytringsfriheden. De foranstaltninger, der præsenteres nedenfor, har til formål at forhindre manipulerende forstærkning af skadeligt indhold ved at øge gennemsigtigheden, begrænse manipulerende teknikker og mindske de økonomiske incitamenter til spredning af desinformation samt indføre afskrækkende virkninger ved at påføre aktører, der er involveret i påvirkningsoperationer og udenlandsk indblanding, omkostninger. De har ikke til formål og giver ikke mulighed for at blande sig i borgernes ret til at udtrykke meninger eller begrænse adgangen til juridisk indhold eller begrænse proceduremæssige garantier, herunder adgang til retsmidler.

Et mere gennemsigtigt og ansvarligt digitalt økosystem, der gør det muligt at vurdere udbredelsen, rækkevidden og graden af koordinering bag desinformationskampagner, er af afgørende betydning. EU vil støtte journalisters, civilsamfundsorganisationers og forskeres vigtige arbejde med at bevare et sundt og varieret informationsområde, navnlig med hensyn til faktatjek.

4.1 Forbedring af EU's og medlemsstaternes kapacitet til at bekæmpe desinformation

Online- og offlinepåvirkningsoperationer kan være relativt billige at udføre og have begrænsede ulemper for dem, der handler med skadelige hensigter, hvilket til dels forklarer deres udbredelse⁷⁹. Oplysninger kan også gøres til våben af udenlandske aktører⁸⁰. F.eks. har udenlandske aktører og visse tredjelande (navnlig Rusland⁸¹ og Kina⁸²) engageret sig i målrettede påvirkningsoperationer og desinformationskampagner vedrørende covid-19 i EU, dets nabolande og globalt med henblik på at undergrave den demokratiske debat, forværre den sociale polarisering og forbedre deres eget image. Når udenlandske aktører bruger manipulerende taktikker til at vildlede EU-borgere for egen vindings skyld, kræver truslen

⁷⁷ JOIN(2018) 36 final.

⁷⁸ Fælles meddelelse fra Europa-Kommissionen og den højtstående repræsentant, Bekæmpelse af desinformation om covid-19 – sådan får vi styr på fakta (JOIN(2020) 8 final).

⁷⁹ F.eks. en rapport fra NATO's StratCom Center of Excellence, som viser, at der har udviklet sig en hel branche omkring manipulation af sociale medier, herunder køb af falske konti, falsk opbakning mv., som nemt kan findes på internettet til lave priser.

⁸⁰ Se f.eks. Information Manipulation — A challenge for our democracies, det franske ministerium for europæiske anliggender og udenrigsanliggender og forsvarsministeriet.

⁸¹ www.EUvsDisinfo.eu har identificeret over 500 eksempler på desinformation til fordel for Kreml vedrørende covid-19 i sin offentligt tilgængelige database, der indeholder over 10 000 eksempler på desinformation til fordel for Kreml.

⁸² EU-Udenrigstjenesten har beskrevet udenlandske staters aktiviteter i sin offentlige analyserapport, f.eks.: <https://euvsdisinfo.eu/eeas-special-report-update-short-assessment-of-narratives-and-disinformation-around-the-covid19-pandemic-updated-23-april-18-may/>.

mod demokratiet en omfattende, kollektiv reaktion. Samtidig er truslen om desinformation fra indenlandske aktører også stigende⁸³.

En grundig forståelse af udfordringerne er en forudsætning for en effektiv reaktion på desinformation, både når den forekommer isoleret, og når den indgår i en bredere påvirkningsoperation eller udenlandsk indblanding. Desinformation gennem udbredelse af direkte falsk indhold er kun én teknik, mens andre omfatter **forvrængning af oplysninger**, **vildledning af publikum** og **manipulationstaktikker** såsom falske profiler og falsk opbakning for kunstigt at forstærke fortællinger om specifikke politiske spørgsmål og udnytte eksisterende splittelser i samfundet.

Det nye trusselsbillede kræver et endnu **tættere samarbejde** inden for EU med relevante interessenter i civilsamfundet, den akademiske verden og det private erhvervsliv samt med internationale partnere. Kun ved at samle eksisterende viden om hybride trusler⁸⁴ på tværs af forskellige sektorer (f.eks. desinformation, cyberooperationer og indblanding i valg) kan EU opnå en omfattende forståelse af det trusselsbillede, som Unionen er nødt til at reagere effektivt på, når der forekommer desinformation og påvirkningsoperationer. Strategien for EU's sikkerhedsunion⁸⁵ sætter særligt fokus på systematisk integration af hybride overvejelser i politikudformningen for at imødegå den øgede risiko for hybride angreb fra statslige og ikkestatslige aktørers side gennem en blanding af cyberangreb, beskadigelse af kritisk infrastruktur, desinformationskampagner og radikaliserende af den politiske fortælling.

Kommissionen og den højtstående repræsentant vil styrke samarbejdsstrukturene på dette område inden for EU, men også med internationale partnere. Det hurtige varslingsystem vil fortsat samarbejde med internationale partnere som NATO og G7, men mulighederne for at samarbejde med andre relevante organisationer som EU's Agentur for Cybersikkerhed (ENISA), Det Europæiske Observationscenter for Digitale Medier (EDMO)⁸⁶ og Europol vil også blive undersøgt, hvor det er relevant.

Ud over det hurtige varslingsystem arbejder det europæiske valgsamarbejdsnetværk også på at udvikle effektive reaktioner på desinformation som led i en bredere hybrid trussel ved at støtte samarbejdet mellem medlemsstaterne og fremme samarbejdet med internationale enheder som Europarådet og OSCE's Kontor for Demokratiske Institutioner og Menneskerettigheder som led i dets samlede tilgang til frie og retfærdige valg i Europa. Regelmæssigt samarbejde og deltagelse i fælles møder mellem de relevante strukturer, der arbejder med desinformation, vil gøre det muligt at udnytte deres enorme viden bedst muligt og udvikle en tværfaglig reaktion på desinformation.

EU-institutionerne vil sikre, at deres **interne koordinering** vedrørende desinformation styrkes med en klar protokol for indsatsen for at samle viden og ressourcer hurtigt som

⁸³ Pamment, J., The EU's role in fighting disinformation: Taking back the initiative, Carnegie Endowment for International Peace Working Paper, July 2020, findes på: <https://carnegieendowment.org/2020/07/15/eu-s-role-in-fighting-disinformation-taking-back-initiative-pub-82286>.

⁸⁴ Hidtil har INTCEN og dets analyseenhed for hybride trusler ført an i processen med at opbygge et alsidigt situationskendskab om hybride trusler i EU.

⁸⁵ COM/2020/605 endelig.

⁸⁶ EDMO blev oprettet i oktober 2020. Det er baseret på det arbejde, der udføres af et uafhængigt tværfagligt fællesskab af forskere, faktatjekkere og andre relevante interessenter, som har til formål at bidrage til øget modstandsdygtighed og en bedre forståelse af desinformation. Desuden vil samarbejdet mellem systemet for hurtig varslings og det europæiske valgsamarbejdsnetværk blive styrket for bedre at kunne udnytte den store viden i disse to netværk.

reaktion på specifikke situationer, f.eks. forud for valg til Europa-Parlamentet. Dette vil bygge på den benyttede tilgang til covid-19, hvor der er indført et system med styrket koordinering som reaktion på de voldsommere udfordringer. Medlemsstaterne opfordres til at investere mere i de relevante netværk og sikre (også på nationalt plan) en hensigtsmæssig koordinering mellem dem, der repræsenterer dem i forskellige fora, med henblik på at garantere et effektivt samarbejde og sammenhængende og omfattende reaktioner.

EU har løbende forbedret sine muligheder for at afsløre metoder til påvirkning af oplysninger fra udenlandske aktører og har sat navn på gerningsmændene. Med det konstant skiftende trusselslandskab er EU imidlertid nødt til mere systematisk at anvende alle de forskellige værktøjer i sin **værktøjskasse til at imødegå udenlandsk indblanding og påvirkningsoperationer** og videreudvikle dem, herunder **ved at pålægge gerningsmændene omkostninger**⁸⁷ under fuld overholdelse af de grundlæggende rettigheder og frihedsrettigheder. De mulige måder at gøre dette på spænder fra offentligt at identificere almindeligt anvendte teknikker (for at gøre dem operationelt ubrugelige) til at pålægge sanktioner efter gentagne overtrædelser. Værktøjskassen med reaktioner skal udvikles yderligere. Kommissionen og den højtstående repræsentant/næstformanden vil undersøge de begrebsmæssige og juridiske aspekter af udformningen af passende instrumenter, idet man søger at skabe synergi med EU's ramme for en fælles diplomatisk reaktion fra EU's side på ondsindede cyberaktiviteter ("cyberdiplomatisk værktøjskasse")⁸⁸.

EU vil fortsat støtte arbejdet med at opbygge **modstandsdygtighed i tredjelande**, udstyre samfund og demokratiske regeringer med midlerne til at reagere på eksterne desinformationstrusler og øge bevidstheden om europæiske værdier og EU-støttede projekter, navnlig i den europæiske naboskabs- og udvidelsesregion. Dette omfatter bestræbelser på at kommunikere mere effektivt om Unionens politikker og værdier, styrke mediemiljøet, herunder støtte til større mediefrihed og -pluralisme, og øge bevidstheden om og opbygge modstandsdygtighed over for desinformation og påvirkningsoperationer.

Foranstaltninger:

- *Udvikling af EU's værktøjskasse til imødegåelse af udenlandsk indblanding og påvirkningsoperationer, herunder nye instrumenter, der gør det muligt at pålægge gerningsmændene omkostninger, samt styrkelse af EU-Udenrigstjenestens strategiske kommunikationsaktiviteter og taskforcer*
- *Indførelse af en ny protokol for at styrke de eksisterende samarbejdsstrukturer til bekæmpelse af desinformation, både i EU og internationalt*
- *Udvikling af en fælles ramme og metode til indsamling af systematisk dokumentation om udenlandsk indblanding og en strukturel dialog med civilsamfundet, aktører fra den private sektor og andre relevante interessenter med henblik på regelmæssigt at gennemgå trusselssituationen*
- *Forøgelse af støtten til kapacitetsopbygning hos nationale myndigheder, uafhængige*

⁸⁷ 74 % af respondenterne i den offentlige høring gik ind for at pålægge stater, der gennemfører organiserede desinformationskampagner, omkostninger. Civilsamfundets organisationer understregede behovet for at gøre truslen om målrettede sanktioner mere troværdig og hyppigt anvendt og dermed øge omkostningerne ved udenlandske påvirkningsoperationer og afskrække udenlandsk indblanding.

⁸⁸ <https://www.consilium.europa.eu/da/press/press-releases/2017/06/19/cyber-diplomacy-toolbox>.

4.2 Flere forpligtelser og ansvarlighed for onlineplatforme

Udvekslingen af oplysninger på sociale medieplatforme er blevet stadig vigtigere for nyhedsforbruget og den politiske debat. Men onlineplatforme kan anvendes af ondsindede aktører til udbredelse og forstærkning af falsk og vildledende indhold og er blevet kritiseret for den manglende gennemsigtighed i brugen af algoritmer til at distribuere indhold på nettet og for at målrette beskeder mod brugerne på grundlag af den store mængde personoplysninger, der genereres af onlineaktiviteter.

Systemer såsom algoritmer til rangordning og anbefalinger, der letter borgernes adgang til relevante oplysninger, kan også manipuleres, navnlig gennem koordinerede og ikkeautentiske handlinger, for at lette den vide udbredelse af desinformation på onlineplatforme. Omhyggelige inspektioner fra platformens side og meningsfuld gennemsigtighed over for brugere og forskere kan bidrage til en bedre forståelse og imødegåelse af sådanne trusler.

Disse og andre problemer, der er specifikke for desinformation, blev identificeret i en nylig evaluering af adfærdskodeksen om desinformation⁸⁹ (som platforme og andre interessenter deltog i på frivillig basis). Efter Kommissionens opfattelse er der behov for en mere robust tilgang baseret på klare tilsagn og med hensigtsmæssige tilsynsmekanismer for at bekæmpe desinformation mere effektivt.

Retsakten om digitale tjenester vil omfatte en horisontal ramme for myndighedstilsyn, ansvarlighed og gennemsigtighed i onlinemiljøet som reaktion på de nye risici. Den vil omfatte regler, der skal sikre større ansvarlighed med hensyn til, hvordan platforme modererer indhold, reklamer og algoritmiske processer. Meget store platforme vil være forpligtet til at vurdere de risici, deres systemer udgør – ikke blot med hensyn til ulovligt indhold og ulovlige produkter, men også med hensyn til systemiske risici for beskyttelsen af offentlige interesser og grundlæggende rettigheder, folkesundheden og sikkerheden. I den forbindelse vil meget store platforme også skulle udvikle passende risikostyringsværktøjer og træffe foranstaltninger til at beskytte deres tjenesters integritet mod brug af manipulerende teknikker. Retsakten om digitale tjenester vil give brugerne meningsfulde muligheder for at anfægte platformenes beslutninger om at fjerne eller mærke indhold.

Retsakten om digitale tjenester vil også etablere en **bagstopperordning baseret på samregulering**⁹⁰ for de foranstaltninger, der skal indgå i en revideret og styrket adfærdskodeks om desinformation. På grundlag af denne tilgang baseret på samregulering vil Kommissionen styre indsatsen gennem målrettede foranstaltninger, der behandler spørgsmål, der er specifikke for desinformation, baseret på tre søjler:

- Sideløbende med indledningen af de fælles lovgivningsmæssige drøftelser om retsakten om digitale tjenester vil Kommissionen udstikke **retningslinjer** for, hvordan platforme

⁸⁹ SWD(2020) 180 final.

⁹⁰ Et stort antal respondenter støtter muligheden for at videreføre adfærdskodeksen om desinformation og kombinere den med en eller anden form for regulering. Denne tilgang støttes navnlig af lovgivere, civilsamfundsorganisationer og den akademiske verden.

og andre relevante interessenter skal intensivere deres foranstaltninger for at afhjælpe de mangler, der er identificeret i vurderingen af adfærdskodeksen om desinformation. I betragtning af spørgsmålenes følsomhed vil Kommissionen følge en **multiinteressenttilgang**, der ikke kun inddrager platforme, men også andre interessenter, såsom annoncører, medier, civilsamfundet, faktatjekkere og den akademiske verden.

- Kommissionen vil efterfølgende opfordre underskriverne og de relevante interessentgrupper, herunder i samarbejde med ERGA, til at **styrke adfærdskodeksen** i overensstemmelse med retningslinjerne.
- Kommissionen vil også etablere **en mere robust ramme for periodisk overvågning af den styrkede adfærdskodeks**. Denne ramme vil bygge på erfaringerne fra overvågning af covid-19-desinformation⁹¹.

Desuden er der behov for en stærkere håndhævelse af den **generelle forordning om databeskyttelse (GDPR)**⁹² for så vidt angår onlineplatforme og andre aktører, der påvirker udbredelsen af desinformation, i overensstemmelse med retningslinjerne fra Det Europæiske Databeskyttelsesråd fra september 2020⁹³.

På grundlag af Kommissionens vejledning vil den styrkede adfærdskodeks sigte mod at nå følgende mål:

- **overvåge virkningen af desinformation og effektiviteten af platformenes politikker** på grundlag af en ny metodisk ramme, der omfatter principper for fastlæggelse af centrale resultatindikatorer (KPI'er). I denne forbindelse skal der foreligge rettidige oplysninger om platformenes politikker og adgang til relevante data, bl.a. for at gøre det muligt at måle fremskridt i forhold til de centrale resultatindikatorer
- **støtte en passende synlighed af pålidelige oplysninger af offentlig interesse**⁹⁴ og **opretholde en mangfoldighed af synspunkter**: ved at udvikle ansvarlighedsstandarder (benchmarks udarbejdet i fællesskab) for systemer, der leverer anbefalinger og indholdsklassificering, og give brugerne adgang til indikatorer for kilders pålidelighed
- **reducere monetariseringen af desinformation i forbindelse med sponsoreret indhold**: i samarbejde med annoncører at begrænse falske eller vildledende emnebaserede reklamer på onlineplatforme eller på tredjepartswebsteder samt placering af annoncer på websteder, der udbreder desinformation⁹⁵

⁹¹ JOIN(2020) 8 final.

⁹² Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) 2016/679 af 27. april 2016 om beskyttelse af fysiske personer i forbindelse med behandling af personoplysninger og om fri udveksling af sådanne oplysninger og om ophævelse af direktiv 95/46/EF (EUT L 119 af 4.5.2016, s. 1).

⁹³ https://edpb.europa.eu/our-work-tools/public-consultations-art-704/2020/guidelines-082020-targeting-social-media-users_da.

⁹⁴ Under covid-19-krisen har onlineplatforme fremmet nøjagtige og pålidelige oplysninger om covid-19 fra WHO, nationale sundhedsmyndigheder og uafhængige medier. De har indført nye værktøjer såsom informationspaneler, kort, pop op-meddelelser, geografiske kort og beskeder, der leder brugerne videre til pålidelige informationskilder på flere sprog. Det er ikke desto mindre vigtigt, at borgerne altid har adgang til en mangfoldighed af kilder.

⁹⁵ Global Disinformation Index (det globale desinformationsindeks) anslog for nylig, at onlinerelaterede reklameudgifter på desinformationsdomæner beløb sig til 235 mio. USD om året: <https://disinformationindex.org/>.

- optrappe faktatjek ved at **indføre gennemsigtige standarder og procedurer for åbent og ikkediskriminerende samarbejde** mellem faktatjekkere og platforme samt fremme samarbejde⁹⁶
- styrke integriteten af de tjenester, der udbydes af onlineplatforme, ved at udvikle passende **foranstaltninger til at begrænse den kunstige forstærkning** af desinformationskampagner
- sikre en **effektiv offentliggørelse af data med henblik på forskning** i desinformation ved at udvikle en ramme i overensstemmelse med gældende lovkrav og baseret på inddragelse af alle relevante interessenter (og uafhængigt af politisk indflydelse). Det Europæiske Observatorium for Digitale Medier (EDMO) kan fremme udviklingen af en sådan ramme. Kommissionen bemærker, at den generelle forordning om databeskyttelse ikke som udgangspunkt og generelt forbyder platformes udveksling af personoplysninger med forskere⁹⁷.

Foranstaltninger:

- *Udstedelse af retningslinjer for styrkelse af adfærdskodeksen om desinformation (foråret 2021)*
- *Indkaldelse af underskriverne af adfærdskodeksen og relevante interessentgrupper for at styrke kodeksen i overensstemmelse med retningslinjerne*
- *Etablering af en permanent ramme for overvågning af kodeksen*

4.3 Sætte borgerne i stand til at træffe kvalificerede beslutninger

Alle har en rolle at spille i bekæmpelsen af desinformation og misinformation. Mediekendskab, herunder kritisk tænkning, er en effektiv evne, der hjælper borgere i alle aldre med at navigere i nyhedsmiljøet, identificere forskellige typer medier, og hvordan de fungerer, opnå en kritisk forståelse af sociale netværk og træffe kvalificerede beslutninger⁹⁸. Mediekendskab hjælper borgerne med at tjekke oplysninger, inden de deler dem, forstå, hvem der står bag dem, hvorfor de blev formidlet til dem, og om de er troværdige. Digitale færdigheder gør det muligt for folk at deltage i onlinemiljøet på en klog, sikker og etisk måde.

Bekæmpelse af desinformation og brugen af hadefuld tale gennem almen og faglig uddannelse samt fremme af åbne politiske debatter er afgørende for effektiv deltagelse i samfundet og demokratiske processer og er en vigtig prioritet i handlingsplanen for digital uddannelse⁹⁹. Over 40 % af de unge mener, at der "ikke undervises tilstrækkeligt" i kritisk tænkning, medier og demokrati i skolen. I den forbindelse er fremme af undervisning i medborgerkundskab afgørende for at sikre, at unge er udstyret med de sociale kompetencer

⁹⁶ Sammen med medierne og andre relevante aktører spiller faktatjekkere en særlig rolle i udviklingen af tillidsindikatorer og kontrol med annoncering.

⁹⁷ Se i denne forbindelse også Databeskyttelse som en hjørnesteen i borgernes indflydelse og EU's tilgang til den digitale omstilling — to års anvendelse af den generelle forordning om databeskyttelse, SWD/2020/115 final, s. 27.

⁹⁸ Desuden vil det nye forslag om europæisk digital identitet, der er bebudet i 2021, gøre det lettere at udføre opgaver og få adgang til onlinetjenester på tværs af Europa og sikre, at folk har større kontrol og sindsro med hensyn til, hvilke data de deler, og hvordan de anvendes.

⁹⁹ COM(2020) 624 final.

og medborgerkompetencer, der sikrer, at de har et åbent sind, tænker kritisk og deltager fuldt ud i vores forskellige samfund. I denne forbindelse er sikring af akademisk frihed på videregående uddannelsesinstitutioner også kernen i alle de politikker for videregående uddannelse, der er udviklet på EU-plan.

Kommissionen vil øge sin indsats for at **styrke mediekendskabet** fra forskellige vinkler og yderligere støtte nationale kampagner for mediekendskab i samarbejde med Det Europæiske Observationscenter for Digitale Medier (EDMO) og ekspertgruppen vedrørende mediekendskab. Det reviderede direktiv om audiovisuelle medietjenester kræver, at medlemsstaterne fremmer udviklingen af mediekendskab. Det forpligter også videodelingsplatforme til at indføre effektive værktøjer til mediekendskab og øge brugernes bevidsthed. Disse udvikles yderligere under handlingsplanen for medier og audiovisuelle medier, i henhold til hvilken borgerne skal have de nødvendige færdigheder til fuldt ud at forstå de mekanismer, der former onlineinteraktion mellem brugerne, herunder via en værktøjskasse til mediekendskab og retningslinjer til medlemsstaterne.

Kommissionen vil støtte projekter vedrørende mediekendskab under det nye tværfaglige delprogram af programmet Et Kreativt Europa. Der vil også blive ydet støtte til projekter inden for mediekendskab på tværs af forskellige andre programmer, der involverer unge og skoler (f.eks. Erasmus+ og Det Europæiske Solidaritetskorpset). I 2021 vil det prioriterede tema for "eTwinning"-aktionen (som hjælper skoler, lærere og elever i hele EU med at samarbejde via nye teknologier) være "mediekendskab og desinformation". EDMO og det tværfaglige samfund, der koordineres af det, vil yde støtte til nationale kampagner for mediekendskab, der har til formål at styrke borgernes evne til at vurdere kvaliteten og rigtigheden af onlineinformation, herunder borgere med yderligere behov. EDMO vil gennem arbejdet i sine nationale knudepunkter identificere specifikke spørgsmål, der skal løses. Kommissionen vil også optrappe sin indsats inden for den næste udgave af den europæiske uge for mediekendskab. Den vil endvidere arbejde tæt sammen med internationale organisationer som f.eks. UNESCO.

Desuden vil Kommissionen arbejde på at udvikle **fælles retningslinjer for lærere og undervisningspersonale** for at fremme digitale færdigheder og bekæmpe desinformation gennem uddannelse som fastsat i handlingsplanen for digital uddannelse. I den forbindelse vil den samarbejde med flere interessenter, herunder civilsamfundet, europæiske teknologivirksomheder og teleselskaber, radio- og tv-selskaber, journalister, ekspertgruppen for mediekendskab, EDMO, nationale myndigheder, forældre, studerende og unge. Retningslinjerne vil gå hånd i hånd med nye initiativer til udvikling af innovative metoder til bekæmpelse af desinformation, såsom et EUvsDisinfo-hackathon.

Kommissionen vil støtte **journalisters inddragelse** i mediekendskabsaktiviteter, navnlig gennem initiativer med skolebesøg, hvor de får mulighed for at drøfte deres arbejde og mediernes rolle med skoleelever.

Støtte til **civilsamfundet** (herunder finansiering) vil være et centralt element i indsatsen for at bekæmpe desinformation. Kommissionen vil støtte initiativer, der har til formål at hjælpe civilsamfundets aktører med at deltage i den offentlige debat. Den vil også bidrage til at styrke samarbejdet på tværs af civilsamfundet på europæisk plan. Dette kan støttes gennem

flere programmer i den nye finansieringsperiode¹⁰⁰, navnlig det foreslåede program for rettigheder og værdier for perioden 2021-2027¹⁰¹.

Foranstaltninger:

- *Støtte til nye innovative projekter til bekæmpelse af desinformation under forskellige EU-programmer, navnlig fra civilsamfundsorganisationer og videregående uddannelsesinstitutioner, med inddragelse af journalister*
- *Forøgelse af støtten til samt finansieringen og diversificeringen af initiativer, herunder fra civilsamfundsorganisationer, for at fremme mediekendskab og hjælpe borgerne med at identificere desinformation i og uden for EU*

5 KONKLUSION

I juli 2019 opfordrede Kommissionens formand Ursula von der Leyen til et nyt fremstød for europæisk demokrati med større indflydelse til europæerne og til, at Europa som helhed stræber efter at fremme, beskytte og styrke vores demokrati.

Denne handlingsplan for europæisk demokrati vil sammen med den nye europæiske retsstatsmekanisme, den nye strategi til styrkelse af anvendelsen af chartret om grundlæggende rettigheder¹⁰² samt pakken af foranstaltninger, der er truffet for at fremme og beskytte ligestilling i hele EU, være en vigtig drivkraft for den nye indsats for, at det europæiske demokrati kan imødegå udfordringerne og høste fordelene ved den digitale tidsalder. Engagementet i demokratiet er også forankret i EU's optræden udadtil og udgør en central søjle i EU's arbejde med tiltrædelses- og nabolande.

Den gradvise gennemførelse af det sæt af foranstaltninger, der foreslås i handlingsplanen, vil sikre, at Europa har et stærkere demokratisk grundlag til at tage udfordringerne op med de økonomiske, klima- og sundhedsmæssige kriser uden fortilfælde, som vi står over for, under fuld overholdelse af vores fælles principper og værdier. Kommissionen vil gennemgå gennemførelsen af handlingsplanen i 2023, et år før valget til Europa-Parlamentet, og overveje, om der er behov for yderligere tiltag.

Kommissionen ser frem til det fortsatte engagement fra Europa-Parlamentets og Rådets side og fra den brede kreds af nationale aktører, offentlige som private, ud over de statslige myndigheder, som vil være afgørende for at sikre vores demokratis modstandsdygtighed.

¹⁰⁰ Herunder forslagene til Erasmus+, Det Europæiske Solidaritetskorpset og Media-programmet.

¹⁰¹ COM(2018) 383 final af 7.6.2018.

¹⁰² COM(2020) 711.